

NOTITIE • Mogelijke gevolgen voor preventie en volksgezondheid bij uitbreiding van het maximumstelsel voor coffeeshops in de gemeente Helmond

In het rapport 'De markt voor coffeeshops in Helmond' wordt geconcludeerd dat er marktruimte is voor meer coffeeshops in Helmond dan de één die er nu is gevestigd. Toch kan op basis van het rapport niet direct worden bepaald of het al dan niet verstandig is om het maximumstelsel uit te breiden en vestiging van meer coffeeshops toe te staan. Het rapport stelt namelijk dat er in de gemeente Helmond sprake is van een sterke vertrouwensband tussen softdrugsgebruikers en illegale verkopers van softdrugs en dat het de vraag is of deze gebruikers wel naar de 'nieuwe' coffeeshop(s) toe zullen gaan. Als deze gebruikers wegblijven, wordt de vermeende signalerende en preventieve functie van coffeeshops mogelijk niet benut. Ook zijn er vragen over de veiligheidsrisico's die de vestiging van een nieuwe shop mogelijk met zich meebrengen. De vorige keer dat er tweede coffeeshop in Helmond werd geopend resulteerde dat in een geweldsincident.

Methode

Om het vraagstuk te objectiveren is een beroep gedaan op de expertise van Breuer&Intraval en zijn aanvullend een tweetal expertsessies georganiseerd. Eén sessie ging over de gevolgen voor de volksgezondheid en één sessie over de mogelijke veiligheidsrisico's die met uitbreiding van het maximumstelsel gepaard zouden kunnen gaan. Aan beide sessies hebben zowel landelijke als lokale experts op deze onderwerpen deelgenomen. De expertsessies hebben online plaatsgevonden en duurde ruim twee uur. Voorafgaand aan de sessie hebben de experts een huiswerkopdracht ingevuld. Daarin moesten zij aangeven welke scenario's zijn meer of minder plausibel achtten en daarvoor argumenten geven. De antwoorden zijn voor de online sessie (anoniem) teruggekoppeld naar de deelnemers. Tijdens de sessie zelf zijn de experts uitgedaagd om per vraagstuk de discussie met elkaar aan te gaan over de antwoorden die zijn gegeven in de huiswerkopdracht. Het uiteindelijke doel was te komen tot een consensus over het vraagstuk, hetgeen in beide sessies – in de optiek van de onderzoekers - goed is gelukt.

In deze notitie doen we verslag van de verkenning van de mogelijke gevolgen op het gebied van preventie en volksgezondheid. De verkenning van de mogelijke veiligheidsrisico's worden in een andere notitie beschreven. De hoofdvraag die centraal stond was:

Hoe krijg je cannabisgebruikers naar een tweede Helmondse coffeeshop (als die er zou komen) en heeft dat nut met het oog op preventiemogelijkheden en de mogelijk negatieve gevolgen voor de volksgezondheid?

In totaal hebben (exclusief de expert van Breuer&Intraval) vier experts (zowel landelijke als lokale) deelgenomen met de volgende functies: senior onderzoeker drugs(beleid), preventiemedewerker, projectmedewerker drugs en jongerenwerker. De tijdens de sessies verkregen informatie is door Breuer&Intraval aangevuld, getoetst aan bestaande kennis en vervolgens op schrift gezet.

1. Gaan cannabisgebruikers naar een tweede coffeeshop?

De experts zijn het eens dat cannabisgebruikers, die nu op de illegale markt kopen, zeker niet zomaar naar een tweede coffeeshop zullen gaan als die er komt. Of zij deze overstap naar het gedoogde aanbod maken hangt af van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en betaalbaarheid van de coffeeshop ten opzichte van die van de illegale markt:

- De **prijs(-kwaliteit verhouding)** op de illegale markt t.o.v. coffeeshops. Als de prijs op de illegale markt stukken lager is dan die in een coffeeshop, dan zullen cannabisgebruikers niet snel naar een nieuwe coffeeshop toe gaan.
- De **kwaliteit** van cannabisproducten. Vooral bij meer ervaren gebruikers is er bijvoorbeeld een voorkeur voor sterke cannabis. Ander kwaliteitsaspecten die cannabis consumenten mee laten wegen zijn geur en smaak. Als een coffeeshop qua aanbod kan concurreren met de illegale markt, dan zou dit op termijn klanten kunnen aantrekken die nu nog op de illegale markt kopen.
- De **locatie** van een coffeeshop. Uit onderzoek is bekend dat coffeeshops met een centrale ligging vooral bezoekers aantrekken die niet ver willen reizen en die te voet of met de fiets komen. Een locatie in de periferie van een gemeente trekt doorgaans meer bezoekers aan die met de auto komen. Overigens zijn prijs en kwaliteit meer doorslaggevend voor cannabisgebruikers dan de locatie; op dit moment reist een deel van de cannabisgebruikers (vanwege de vermeende goede kwaliteit) af naar Eindhoven om daar cannabis te kopen.

Uit bovenstaande volgt dat cannabisgebruikers alleen de stap naar het gedoogde aanbod zullen overwegen, als een tweede coffeeshop op één of meer van bovenstaande aspecten een duidelijk voordeel biedt ten opzichte van de illegale markt. De huidige Helmondse coffeeshop lijkt niet populair te zijn bij met name de jongvolwassen cannabisgebruiker. Zij lijken het gemakkelijker en aantrekkelijker te vinden om cannabis te kopen/krijgen van vrienden, familie en bekenden. De tweede coffeeshop zal zich daarom specifiek moeten toespitsen op de behoeften van de doelgroep (bijvoorbeeld op basis van een doelgroepanalyse) om een goed alternatief zijn voor de illegale markt. Het ligt in de lijn der verwachting dat de exploitant van een eventuele tweede coffeeshop dat zelf zal willen nastreven om concurrerend te kunnen zijn. De gemeente zelf kan hier – op het kiezen van de juiste locatie na - geen invloed op uit oefenen, omdat zij geen reclame mag maken voor een coffeeshop of cannabisproducten.

2. Mogelijkheden voor voorlichting en preventie

De vraag rijst waarom de gemeente Helmond cannabisgebruikers naar een coffeeshop toe zou willen leiden. In het algemeen wordt hiermee tegemoet gekomen aan een belangrijke doelstelling van het Nederlandse drugsbeleid: de scheiding van markten voor hard- en softdrugs. In de huidige situatie is er altijd een kans op vermenging van deze markten (de huidige dealer van cannabis kan op de langere termijn wellicht harddrugs gaan verkopen). Eerder onderzoek, uitgevoerd door Breuer&Intraval, wijst er overigens op dat die markten in Helmond al gescheiden lijken te zijn.

Voor Helmond specifiek geldt dat met name jongere beginnende (dagelijkse) gebruikers, die nu nog ontvankelijk zijn voor voorlichting en preventie, niet in de Helmondse coffeeshop komen. Zolang zij op de illegale markt kopen zijn de voorlichtingsmogelijkheden beperkt. Op lange termijn kunnen zij gevorderde gebruikers worden en met name het gebruik op jongere leeftijd brengt extra risico's met zich mee. Op korte termijn is cannabis niet per sé schadelijk voor de gezondheid, maar op de lange termijn – doorgaans in combinatie met andere problemen die spelen zoals trauma en depressie – vaak wel. Dit kan tot negatieve effecten leiden op de langere termijn, zoals meer (onzichtbare en ontwrichtende) drugscriminaliteit en een toename van problemen met cannabisgebruik, verslaving en depressie. Door deze problemen op de korte termijn

aan te pakken, kan op lange termijn worden voorkomen dat de situatie escaleert. Ook jongvolwassen cannabisconsumenten die actief zijn in het criminele of illegale circuit en zich daarvan wil losmaken, kunnen in de coffeeshop mogelijk worden getroffen en geholpen.

Voorwaarde voor het optimaal benutten van de preventiemogelijkheden in de coffeeshops is dat de contactmomenten met cannabisgebruikers die hulp nodig hebben, ook daadwerkelijk worden benut. Er moet serieus aandacht zijn voor preventie en voorlichting. Dat wil zeggen dat er niet alleen een folder ligt (die gebruikers vaak laten liggen), maar dat het personeel ook in staat moet zijn om problematisch gebruik te identificeren en het gesprek met (jonge) klanten aangaat over het gebruik en de risico's daarvan. Gebeurt dit niet dan is de preventie functie van de coffeeshop beperkt. Voorbeelden van preventiekansen waarop kan worden ingezet zijn:

- Uitstellen van het eerste gebruik
- Omgang met trauma/verlies/problemen bij frequent gebruikers
- Het versterken van zelfcontrole
- Psycho educatie problematisch gebruik (d.m.v. preventie advies gesprek)
- Vroeg signalering versterken bij coffeeshopmedewerkers
- Deskundigheidsbevordering (d.m.v. coffeeshoptraining)
- Een divers informatie aanbod (over het middel én de psyche)
- Verwijzing naar het lokaal welzijnsplatform

3. Risico's voor de volksgezondheid?

Eenzijds mag worden verwacht dat een tweede coffeeshop naar verwachting geen aanvullende negatieve invloed op de volksgezondheid heeft. De groep cannabisgebruikers die de overstap zouden maken van het illegale naar het gedoogde aanbod, gebruiken al cannabis. De negatieve gevolgen voor de volksgezondheid zijn dus al aanwezig en worden voor deze groep niet groter. De aanwezigheid van een coffeeshop lijkt niet gerelateerd aan het 'ontstaan' van nieuwe cannabisgebruikers. De burger laat zich voor zover bekend niet overhalen om te gaan blowen, omdat er in de buurt een coffeeshop wordt gerealiseerd. Bij het treffen van nieuwe gebruikers kan ook bijvoorbeeld - als product van een nauwe samenwerking tussen jongerenwerk en de coffeeshop - een voorlichtingsgesprek worden aangeboden.

Anderzijds moet de gemeente rekening houden met het risico op normalisering van cannabisgebruik bij vestiging van een nieuwe coffeeshop. Als een coffeeshop een divers aanbod en een goede prijs-kwaliteit verhouding heeft, dan kan dit de drempel voor bestaande gebruikers om meer te gaan consumeren mogelijk verlagen. Het is dus van belang dat cannabisgebruik onder geen beding wordt aangemoedigd of dat er reclame voor de shop wordt gemaakt (dit is ook verboden op basis van het gedoogbeleid).

4. Conclusie

Samenvattend trekken we de volgende conclusies:

- Het ligt niet in de lijn der verwachting dat cannabisgebruikers opeens van het illegale naar het gedoogde aanbod zullen overstappen als er een tweede coffeeshop komt. Alleen als een coffeeshop erin slaagt zich specifiek toe te spitsen op de behoeften van deze doelgroep zal een deel van hen (op termijn) mogelijk de overstap maken.

- Met het oog op de volksgezondheid heeft het nut om cannabisgebruikers naar de coffeeshop te krijgen. Er zijn in een coffeeshop meer preventiemogelijkheden dan op de illegale markt, omdat het de trefkans van cannabisconsumenten verhoogd. Voorwaarde voor het optimaal benutten van de mogelijkheden is dat de contactmomenten met cannabisgebruikers die hulp nodig hebben ook daadwerkelijk worden benut.
- Een aanvullende negatieve invloed van een tweede coffeeshop op de volksgezondheid is naar verwachting beperkt, maar het risico op normalisering van cannabisgebruik (het indirect verlagen van de drempel om meer cannabis te gaan gebruiken) is aanwezig.

Uit deze conclusies vloeit voort dat een uitbreiding van het aantal coffeeshops in Helmond preventiekansen biedt, maar alleen als de cannabisgebruiker die nu op de illegale markt koopt de overstap maakt naar het gedoogde aanbod. Idealiter ontstaat er een consumentenmarkt voor softdrugs met een gevarieerd aanbod voor verschillende doelgroepen waarbij er in de coffeeshops serieus aandacht is voor voorlichting en preventie. Op deze wijze zou een extra coffeeshop een rol kunnen spelen in de aanpak van de negatieve gevolgen van problematisch cannabisgebruik en criminele uitbuiting. Om illegale kopers naar de coffeeshop te krijgen is een divers aanbod vereist met een goede prijs-kwaliteit verhouding. De gemeente kan deze aspecten echter niet beïnvloeden.

Colofon

Mei 2023

© Breuer&Intraval, Groningen.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

Tekst: R. Mennes

Opdrachtgever: Gemeente Helmond

Meer weten?

www.breuerintraval.nl